

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marți, Joi și Sâmbătă.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strălătatate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sânt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli republicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rându cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru
fie-care publicare.

Revista politică.

Sibiu, în 30 Mai

În seceta politică, cum ni o prezintă de un timp încoace diarele, în ceea ce privește afacerile interne, înregistrăm, că ministrii se ocupă cu programa lucrărilor ministeriale de peste vară; mai de parte introducerea juristiului dela 1 Iulie până la 31 August, în care judecătorii vor ave ferii.

Foaia „Pozor”, care apare în Agram, e mulțumită cu rezultatul „deputațiunii croate regnicolare” atât cu privire la procedura, cât la ținuta ei în chestiunea fiumană, și constată, că și Croația poate fi mulțumită cu rezultatul final al desbaterilor. Dușmanul nu și-a recunoscut, ce e drept, greșala sa de până acum; Croații au documentat însă, după un timp îndelungat, vecinului lor de dincolo de Drava, de nou, că cu toate veleitățile partidelor interne și cu toate concesionile, ce le-a făcut majoritatea dietei croate în anii din urmă, Croația e una, când e vorba de apărarea integrității și a teritoriului Croației, ei au dovedit, că nu-e om în dieta țerei, care s’ar încumeta să conceadă Ungurilor și numai loc de un pas. Eată pentru ce poate fi mulțumită Croația!

Cetind, continuă articolul, desbaterile dintre deputațiunile regnicolare și deputații cetății Fiume, ușor poți vedea, ce preț are pentru Croația frățietatea și amicitia Ungariei. Te poți convinge mai departe că maghiarii numai privesc în regatul Croației un astfel de factor, precum l’au fost privit în 1868, când cu tratatul fundamental încheiat între ambele regate. Dovadă despre aceasta e procedura deputațiunii ungare, care își vindică dreptul de judecător volnic ear nu un drept legal. Ei și-au ajuns scopul. Pe Fiumani i-au desbrăcat de credința, că Fiume ar fi un corp separat, un stat în stat. Ei, maghiarii, au isbutit a constata amicitia Fiumanilor și a maghiarilor; de alte nu se mai interesează, căci alt scop nici n’au urmărit.

Maghiarii, având puterea și forța în mână, nu se interesează, de opiniunea Croaților față cu Fiume. Deputațiunea regnicolară ungară a denegat deputațiunii croate ori ce concesione. Ce e mai mult! Maghiarii nu vor să dea ați Croației nici măcar ce au fost promis în anul 1869 la propunerea contelui Andrassy. Deputațiunea croată, în moderațiunea și dorința ei de a conserva pacea, în pretenziunile sale juste s’a apropiat foarte de promisiunile făcute de maghiari la anul indicat (1868). Îngâmfarea maghiarilor a mers atât de departe, în-

cât fiecare om, care judecă, se vede îndemnat a se întreba: oare pentru ce au pretins maghiarii, să călătorească deputațiunea regnicolară croată la Budapesta? Au creșut doară d’lor că în chestiunea întregității țerei vor da între Croați tot numai de mameleci? De astă dată s’au înșelat. Deputațiunea a protestat contra rezolvirii unilaterale a chestiunii. Dieta croată va aproba fără îndoială procedura deputațiunii și va dovedi în modul acesta coroanei, că dacă s’a nuzuit cineva să altereze desbaterile deputațiunilor regnicolare, Croații nu poartă la aceasta vină de loc. Maghiarii ar trebui să știe, dacă calea, pe care au apucat față cu Croația, nu e în favorul lor. Pe calea aceasta își vor instraina în Croația chiar și elementele acele, cari au fost până acum aderenți orbiși au Ungariei.

Croația a fost până acum totdeauna credincioasă și sinceră legeri create de cele două națiuni egal îndreptățite. Și care e recompensa? Maghiarii răspund la credința și sinceritatea Croației cu o procedură, a cărei urmări vor ave a și le ascrie șieși. Ați se află forța încă în mâna maghiarilor, dar forța nu durează până în veci. Ați mâne vor sosi timpuri de acele, în cari Ungaria se va vedea necesitată a cerceta Croația. Ungaria ar trebui să se păzească și să nu silască Croația a striga la timpul său: „Apoge, nu te mai cunosc!”

„Pester Lloyd”, reproducând în numărul său 157 dela 8 Iunie a. c. articolul din foaia „Pozor”, face următoarea reflecșiune: „Nu ne am îndoit nici când, că fiind noi strimtorăți, Croația se va declara contra noastră. Situațiunea aceasta nu s’ar fi schimbat ori care ar fi fost ținuta noastră față cu Croația. Mai înțelepțese vom urma, dacă nu vom conta la amicitia Croației în nici o împregiurare și dacă vom grigi să n’avem nici când lipsă de amicitia aceasta, ceea ce ne va succede vrând Ddeu.”

Dincolo de Laita diarele se ocupă mereu cu chestiunea decentralisării direcțiunii centrale a drumurilor de fer din Viena. Se înțelege că cehii și polonii se bucură de aceasta, eară nemții se simt prin ea subordinați elementului slav. O declarațiune liniscitoare dată de ministrul Taaffe în privința aceasta primariului din Viena, că adevă, decentralisarea n’are să se facă după intențiunile polonilor, a provocat mare ferbere în Galiția. „Gazeta naradowa” strigă că Galiția e sătulă de promisiuni goale. Conte Taaffe, dice numita foaie, prin declarațiunea sa a vătămat țeara (Galiția), a provocat neîncredere în cehi și cu toate aceste n’a mulcomit nici pe centraliștii din Viena.

piesele noastre prin cetăți și prin sate, agonisindu ne așa chieluiala călătoriei.

„Noi am atins Perugia și eu din parte-mi am ales în adins calea aceasta. Eu voiam să mai ved odată, frumoasă și scumpa mea cetate dulcele meu lac Trasimenic, și în deosebi mica villă, unde petrecusem zile atât de fericite. Noi am sosit la Bassignano tocmai, când insera. Nici odată, n’am vădut apunând soarele așa de luminos peste apele pacinice și transparente. Am instalat pe Guido într’o cărciumă miserabilă și eu m’am dus dealungul lacului, până la villa Goffredi.

„Pentru a nu fi cunoscut eu luasem o mască și o pălărie de arlechin, cumpărate în Roma, anume pentru împregiurări periculoase. Vr’o câteva zdrențe, mă făcea la ocașiune saltinbanc oficial, costum foarte potrivit pentru un demonstrator de marionete, care face anunțurile. Copiii satului s’au luat după mine, strigând de bucurie și eugetând că eu am să le fac caraghioslicuri; dară eu i-am alungat, cu spada mea cea de lemn și în scurt timp am fost singur pe țerm.

„Am sosit pe întunerec; seara însă era luminoasă, și cristalul limpede al lacului, unde se perd de o dată cu apusul soarelui liniile orizontului, te face să crești, că te apropii de mărirea Ceriurilor stelute și că te preumblă, ca un spirit curat, pe nu sciu ce frontieră fantastică a infinitului. — A! cât de bi-

Festivitățile de încoronare din Moscva s’au terminat. Părechia imperială s’a întors la Petersburg. — Despre nihilști se scrie, că și au schimbat programa. De aci încolo nu vor mai umbla după viața țarului, nici a altor persoane singurateice, ci-și vor da silința a revolta poporul.

Aniversarea morții lui Garibaldi a fost celebrată la Londra, ca și în întreaga Italie. Să știe că Garibaldi vizită capitala Angliei în 1864 și fu oaspele ducelui de Sutherland, la Stafford House.

După moartea marelui patriot, Italiani, cari locuesc în Londra, cerură dela ducele de Sutherland autorisațiunea de a pune de-asupra ușei apartamentului locuit de Garibaldi la Stafford House, o tablă comemorativă, care să reamintească șederea sa în Anglia.

Această tablă, care poartă următoarea inscripțiune:

Giuseppe Garibaldi
Da Giorgio III. duce di Sutherland
Qui ebbe ospitalità
Aprile, 1864.
Gl’Italiani in Londra
Ne perpetuano la Memoria
Con questa effigie
1882

care a fost inaugurată cu ocașiunea funebrei aniversări. D. și d. na Gladstone, ducele și ducesa de Leicester, comitele Schaftesbury, lordul Houghton, lordul Kinnaird, cea mai mare parte din corpul diplomatic, și reprezentanții cei mai distinși ai coloniei italiene, asistau la această ceremonie.

Doctorul Leone Levi, vorbind în numele acestor din urmă, apoi d. C. de Tivoli, a reamintit că nici odată vr’un suveran n’a întimpinat în Anglia o primire atât de entusiastă, ca aceea, care se făcu lui Garibaldi și mulțamii ducelui de Sutherland pentru ospitalitea princiară, pe care marele patriot italian o găsi la dânsul în 1864 și pentru ospitalitea, pe care o acordă acum tablei comemorative înșercinată a aduce aminte trecerea lui Garibaldi prin Anglia.

Ducele de Sutherland a răspuns, că va considera această tabelă ca cel mai prețios tesaur al casei sale și a adresat câte-va cuvinte măgulitoare dlui Gladstone, un alt amic și aproape colaborator al lui Garibaldi.

D. Gladstone n’a lăsat fără răspuns aceste cuvinte. A vorbit despre amorul său mereu crescând pentru Italia; apoi s’a întins foarte mult asupra calităților lui Garibaldi, asupra mării caracterului său, grațiilor persoanei sale și asupra nobilei simplicități a vieții sale. Și în privința aceasta, d.

zară e viața uneori, domnule Goeffle! și ce personagi straniu reprezentam eu în grotescul meu costum, căutând, ca o umbră în chinuri, sub sălciile, cari crescuseră mari în absența mea, mormântul singuratic a șermanilor mei părinți! — Un moment am creșut, că l’au dus de acolo, că l’au furat, căci el era al meu, era singura mea avuție; eu am cumpărat cu ultimii mei taleri, micul unghiu de pământ binecuvântat, unde am depus osămintele lor.

„În sfârșit am dat pipăind cu mâinile, de peatra aceea simplă; m’am aședat pe ea și, luând masca de arlechin jos, am plâns cu amar! Eu am remas o parte a noptii acolo, adâncit în reflecșiunile mele și voin, înainte de a mă depărta, probabil pentru tot deauna, a resuma viața mea, a mă căi de toate rețăcirile mele, și a lua hotăriri bune. — Grația dumnezească nu este ilusie, domnule Goeffle. Eu nu sciu, până la ce punct ești Dta luteran: și cât pentru mine eu nu insist a fi catolic mare. Noi trăim într’un timp, unde nimenea nu crede în lucruri mari, cel mult în necesitatea și în datorința toleranței; dară eu cred în sufletul lumii, numească-se el ori și cum, eu cred într’un spirit mare, plin de dragoste și de bunătate, care primesce plângerile și dorințele noastre. Filosofii din ziua de astăzi dic că este o trivialitate ași imagina, că ființa ființelor se îndură a se ocupa de vermi, cum sântem noi, eu dic, că înaintea celui ce este totul, nu este nimica nici mic,

FOIȚA.

Cristian Waldo

sau 3

CĂILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare).

„Micile costuri a stabilimentului nostru fură acoperite prin vândarea figurilor mele evlavioase din peatră moale, care Guido le scia vinde pe sate, cu mult mai bine decât mine. La sfârșitul săptămânei, noi daserăm în suburbiile Romei, cu succes foarte bun, o duzină de reprezentații, cari ne aduseră fabuloasa sumă de trei taleri romani! Bani destui pentru a ne pune în stare a pleca și a trece pustiitățile, ce despart cetatea eternă de celelalte provincii ale Italiei. Guido, încântat de succesul nostru, a vrut să exploateze Roma timp mai îndelungat. De bună seamă, noi am fi putut îndrăzni a merge la cartierele cele frumoase și a atrage atențiunea lumii mai înalte asupra micelor noastre comedii; dar eu tocmai de aceasta mă temeam, și amândoi aveam cuvânt a ne teme având atâtea motive, de a ne fiind ascunși. Eu am hotărît pe soțul meu a pleca, și noi ne-am dus pe drumul spre Florența, jucând

Gladstone a citat un fapt, care atestă până la ce punct bunătața și iubirea pentru umanitate se uneau în Garibaldi cu arderea și eroismul soldatului. Acest fapt 'l povestii însuși Garibaldi în acești termeni dlui Gladstone la un bachet, unde se aflau împreună la patriotul Antonio Panizzi.

„In copilăria mea eram la Genua în școală. Era pe la sfârșitul mării Revoluțiuni franceze. Genua era o mare stațiune militară. Se afla în cetate o garnisoană foarte tare și aveau loc multe parade militare. Camarașilor mei de școală le plăcea mai cu mult decât ori-ce această desfășurare de uniforme și de drapele. Ei alergau prin oraș să asiste la parădile și manevrele soldaților. Cât despre mine, nu asistam nici o dată la nici unul din aceste spectacole. Simțiam un fel de oroare și de durere gândindu-mă, că ar pute să fie necesar de a rezerva o jumătate din umanitate distrucțiunii celeilalte.“

Nu este oare aceasta, a dis d. Gladstone, după ce povestii această anecdotă, o trăsură extraordinară, gândindu-ne la curajii, pe care Garibaldi 'l desfășura pe câmpul de bătaie, la eroismul, cu care brava el însuși în toate zilele moartea!

Terminând, șeful cabinetului englez a asociat la numele lui Garibaldi pe acelea al lui Cavour și al lui Victor Emanuel. Numele acestor trei bărbați, a adăus el, formează un drapel tricolor tot atât de strălucitor ca și drapelul, care falfăie de asupra Italiei unită și liberă.

Vii aplause au răspuns la acest discurs, cu care s'a terminat ceremonia.

„Spesele congreselor bisericesci sârbesci.“

Acesta e titlul unui articol apărut de curând în „Pester Lloyd (Nr. 155 dela 6 Iunie a. c.) cam de următorul cuprins.

„Comitetul permanent congresual dimpreună cu mai multe comune bisericesci sârbesci și-au exprimat dorința: de a se conchiama congresul ordinar al bisericii sârbesci, spre scopul finalizării afacerilor administrative de ani pendente.

Dorința aceasta până ađi a rămas nerealizată. Greutățile realizării acestei dorințe s'au motivat din unele părți și chiar din partea ministrului prin aceea, că spesele congreselor însăreinează pe poporul sârbesc preste măsură; afară de aceasta mai sunt a se acoperi restanțele considerabile ale congreselor de mai nainte dela 1861 incoace.

Deputații congresului bisericesc sârbesc au primit încă în secolul trecut bani de călătorie și diurne. Spesele fie-cărui congres s'au aruncat după o anumită cheie pe singuraticile comune bisericesci și s'au scos apoi decursiv prin autoritățile militare și municipale, depunându-se sau la cassa statului sau la fondul archidiececan. Modalitatea aceasta se observă în esență și ađi.

Până la acoperirea speselor congresuale din partea comunelor s'au luat banii de lipsă, conform §-ului 62 din anul 1779 al așa numitului „*Declarationum Theresianum*“, anticipando parte din cassa statului, parte din fondurile bisericesci existente și s'au rebonificat acestora, apoi decursiv după scoaterea repartițiilor. Usul acesta a fost în vigoare încă în secolul trecut și s'a practisat chiar și de regimul unguresc până în anul trecut. Rebonificarea indicată nu s'a putut efeptui într-o toate.

Restanțele încă neacoperite sunt mari. Corespondentele dela „Pester Lloyd“ arată, că cifra ace-

stor restanțe pentru congresele cele 11 din 1861 până la 1882 însemnată cu 220,405 fl. 83 cr. e esagerată. Ea a fost de fapt la finea anului 1882 circa fl. 50,000 cari se pot încasa dela comune fără greutate. Restanțe de soiul acesta nici n'ar fi, dacă organele esecutive și-ar fi implinit chemarea. Partea cea mai mare a restanței lor datează încă din nainte de 1875, până când administra fondurile așa numita „asistență.“ Aceasta na încasat în decurs de 14 ani decât 12,656 fl. 73 cr, a conto speselor congresuale.

Dela 1875 incoace a administrat fondurile comitetul congresual. Acesta a încasat în decurs de 6½ ani suma de 61,929 fl. 55 cr.

De când funcționează organele administrative autonome s'a încasat mai mult decât s'a spesat cu congresele din 1875—1882.

Comitetul congresual, continuă corespondentele, ar fi încasat și mai mult, dacă nu s'ar fi zădărnicit măsurile raționabile luate de acela prin rezistența pasivă a aceloră, cari vor să compromită instituțiunile autonome.

E greșită deci afirmarea, că restanțele din spesele congreselor n'ar mai permite anticipări din fondurile bisericesci și că convocarea congresului ar întimpina greutăți eminente. E greșită și afirmarea, că organele autonome ar purta vină la restanțele indicate!

În urma acestui articol i se scrie aceleiași foi (Nr 156 dela Iunie a. c.) din parte competență cam următoarele:

„Puțin împoartă pe guvern, cine poartă vina la restanțele speselor congresuale: că o poartă, „asistența“ sau organele autonome. Faptă e, că fondurile sârbesci naționale sunt îngreuiate ađi cu anticipațiune în suma de aproape cu preste 150,000 fl. Regimul are îndatorirea a pune capăt acestei iregularități, căci s'ar pute ridica plângeri în contra lui, că nu-și esercitează în mod corespundător dreptul de supraveghiere.

Fondurile clericale își au destinațiunea lor.

Venitele unuia se folosesc spre scopuri culturale, După manipularea de ađi abia mai pot corespunde destinațiunei lor.

Nu-i adevărat ca s'ar fi dat și în secolul trecut anticipațiuni din fondurile bisericesci. Anticiparea e de un dat mai nou.

E un drept majestatic a folosi fondurile acestea și spre alte scopuri și a da din ele spre scopuri streine anticipațiuni. Dreptul acesta îl esercitează Maiestatea Sa la propunerea guvernului responsabil. Singur regimul e chemat a judeca, dacă e oportună sau nu continuarea anticipațiunilor din fondurile acestea.“

Desbaterea asupra proiectului de lege pentru scoalele secundare în casa mag-naților.

Ședința din 4 Maiu, 1883.

(Urmare.)

Se cetesce §-ul 17.

Miron Romanul, arhiepiscop și metropolit: Pentru mai corecta stilisare ungurească a alineei prime cuvântul „*de regulă*“ să se pună după cuvântul „*în clasă*“:

La a doua alineă propun, ca cuvântul penultim „*autoritatea supremă*“ să se înlocuiască cu cuvântul „*autoritate*“. Mai departe alineă a

nici mare, și într'un ocean de dragoste, se află pururea locul, pentru a primi cu bunăvoință, o beată mică lacrimă omenească!

„Eu am făcut dară pe mormântul acela esamenul conștiinței mele; căci mi se părea, că în ploaia aceea de lumină dulce, în care mă scaldau stelele pacifice, Goffredi mei, tatăl meu și maica mea de suflet, încă puteau găsi o rađă mică, pentru a mă vedea și a mă binecuvânta. Eu n'am simțit nici o crimă, nici o rușine, nici o lașitate și nici o impietate între ei și între mine; eu nu i-am uitat o singură țî, și în mijlocul amefelilor mele, pre când demonul tineretei și al curiozității mă împinseseră în abisurile lumii aceste vițioase și necredincioase, eu m'am apărat și măntuit, invocând amintirea lui Silvio și a Sofiei.

„Dară nu era destul, că am încungiurat răul, ar fi trebuit, să fac bine. Binele este un lucru relativ cu poziția și cu capacitatea fie-cărui din noi. Ar fi fost datoră mea să continuu lucrările lui Silvio Goffredi, și să mă pun în stare prin economia mea, a scrie și a publica, rezultatul cercetărilor sale. Spre scopul acesta, ar fi trebuit să afl un mijloc, de a dobândi ceva avere, ca să completez călătoriile sale. Eu am gândit mai înainte la aceste, dară neesperiența, voluptatea, și esemplele rele, m'au sedus a trăi dintr'o ăi într'alta, ca un aventurier. Viața aceasta de aventuri mi-a fost peirea. Dacă

ași fi remas la locul, care se cuvinea unui profesor modest, eu n'ași fi fost nevoit a ucide pe Marco Melfi. Lui nu i-ar fi venit aminte a mă insulta și chiar nici nu m'ar fi găsit în saloanele cardinalului; el n'ar fi venit să mă caute în cabinetul meu de lucru, în mijlocul cărților mele; el nici n'ar fi știut că trăiesc. Eu n'am purtat o viață, ce se potriveau cu un om serios. Eu am voit să mă fac gentilom și am devenit spadasin.

„— Cum ar plânge sârmăna mea maică, 'mi ăiceam în gândul meu, dacă m'ar vedea aici în costumul unui caraghios de strade, rânindu-mi pe petri picioarele aceste, care dânsa odinioară le încăldea cu mâinile sale, când mă ducea în leagăn! Și tatăl meu, nu m'ar fi dojenit el, pentru falsa închipuire de onoare, care m'a făcut ucigaș și proscris.

„Eu imi aminteam vivacitatea caracterului și trufia simțitoare a nobilului Silvio, și totuși, el nu știa manua sabia. El mi-a refuzat un măestru de arme, ăicând, că bărbatul, care nu scie să se facă respectat, fără spadă la brâu, are onoare foarte fragilă!

„Eu am jurat în memoria acestor amici scumpi și dumnezeiesci a mă îndrepta și după ce privisem multă vreme spre ceriu, închipindu-mi că îi ved împreună, în vr'o stea fericită, m'am reîntors pe drumul satului, fără a întreba cum a devenit vila.

(Va urma.)

treia să se modifice astfel: „Dacă numărul elevilor nu trece cu mult preste 60, ministrul de culte respective suprema autoritate a institutului confesional poate abstrage dela introducerea claselor paralele.“

După părerea mea e păcat a mai înmulți lucrul cu de acestea la ministeriu, căci dacă mactumul elevilor în vre-o clasă trece cu 1 sau 2 preste 60, pentru ce să se facă arătare la ministru, când autoritatea scolară respectivă în sfera sa de activitate încă ar pute îndrepta lucrul fără de a periclita scopul proiectului de lege.

'Mi recomând modificarea.

Trefort Agoston, ministrul de culte și instrucțiune: Mă rog să susțineți textul original.

Kruesz Chrysostom: Mi-ar plăce, dacă Escelenția Sa m'ar lumina într'o privință. Se ăice în proiect că pentru înființarea claselor paralele și înmulțirea puterilor didactice are a se îngriji autoritățile scolare respective. Întreb acuma că la institutele călugărilor sub inspecțiunea supremă cine este a se înțelege?

Trefort Agoston, ministrul de culte și instrucțiune: Aceasta e evident din proiect. Regularea scoalelor sună, că la scoalele călugărilor guvernul este inspecția supremă.

Kruesz Chrysostom: Sensul acestui §. este, că dacă noi avem lipsă de clase paralele, să ne rugăm de Escelenția Ta, ca să binevoiesci a ne da medicină.

Trefort Agoston, ministrul de culte și instrucțiune: Vom căuta leacul la toată întâmplarea, căci el este trebuincios. După cum s'a ăis, scopul învățământului în gimnasia nu este numai instruirea, ci totodată și crescerea. Aceasta este cu puțință la 60 de elevi, va fi cu mult mai grea, dacă numărul e mai mare și dacă se va urca doară la 120.

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte, cetesce §. 18 care se primesce fără modificări.

Se cetesce §. 19.

Rudnyansky Josef Br: Prima alineă a §-lui 19 din considerare, că la scoalele, cari stau sub-directa dispozițiune și conducere a ministrului de culte și instrucțiune publică față cu susținătorul institutului s'a aflat de lipsă a se dispune numai asupra mactumului didactului după usul de până acuma, comisiunea de trei propune a se primi în textul următoriu:

La scoalele, cari stau sub imediata conducere a ministrului de culte și instrucțiune publică, didactul 'l statorește ministrul, însă acest didactru de susținătorii institutului este a se considera numai de mactimum. La scoalele confesionale didactrul statorește autoritatea scolară respectivă.

Trefort Agoston: ministru de culte și instrucțiune: Guvernul acceptează modificarea comisiei de trei.

Presidentul. Dacă binevoiți a o primi se va stilisa astfel.

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte: cetesce § 20, care se primesce fără modificări.

Se cetesce §. 21.

Miron Romanul, arhiepiscop și metropolit; Eu cred că esamenul de maturitate sunt numai pentru aceea, ca prin ele să se susțină legătura între gimnasia respective scoalele reale, și între institutele mai înalte și dacă cineva după absolvarea gimnasiului respective a scoalei reale nu voesce să treacă în institutele mai înalte, pentru acela e de prisos esamenul de maturitate. Pentru aceea recomând următoarea modificare: I. rândul al doilea din alineă după cuvântul „*elevi*“ să se intercaleze „*dacă ei voesc să fie primiți în un institut mai înalt*“, celelalte rămân.

Trefort Agoston, ministru de culte și instrucțiune: Se înțelege de sine, că dacă nu voiesc să mai studieze, pentru ei depunerea esamenului de maturitate nu este obligată. (Aprobări.)

Așa dară §. 21 se primesce fără modificări:

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte, cetesce §. 22.

Miron Romanul, arhiepiscop și metropolit: La acest §. am următoarele modificări:

a) Alinea primă să se întregască cu acestea: Parțialele modalități a fie-căreia se vor statori prin instrucțiuni separate între marginile legii. Aceasta ar fi definiția instrucțiunei.

b) Alinea a doua să se modifice astfel: Instrucțiunea pentru esamene, *escepționând scoalele confesionale*, la toate institutele, o statorește ministrul de culte și instrucțiune ascultând opiniunea universității, respective a corpului profesoral dela universitate, *la scoalele confesionale o statorește autoritatea confesională respectivă reflectând la instrucțiunile ministeriale, ce i se vor comunica.*

a) Alinea a treia ar fi a se modifica astfel: Aceste esamene sânt publice și la dorința indivisilor, cari au depus esamenul, testimoniile se vor estrada sau în limba maghiară, sau în limba institutului, dacă aceea nu este cea maghiară, sau în limba latină.

Eu cred, că zace în interesul elevilor respectivi, cari au depus esamenul de maturitate, să ceară ca testimoniile să li se estrada în una sau altă limbă, după cum adecă voese să meargă la universitate maghiară, sau la theologie, ceea ce la noi nu stă în legătură cu universitatea, sau la universitate străină. În interesul elevilor respectivi, mă rog, să mi se primească modificarea.

Trefort Agoston, ministru de culte și instrucțiune: De oare ce cele mai esențiale dispozițiuni ale proiectului sânt depuse cu privire la esamenile de maturitate, e trebuința ca influința guvernului să se susțină la statorirea instrucțiunii pentru esamene. S'ar elude tot spiritul legii (a törvény-szelleme itt megint ki volna játszva) din nou, dacă Ilustri magnați ar primi modificarea propusă de Escelența Sa.

Ce se atinge de limba testimoniilor, este dis espres, că dacă se pretinde, ele se vor estrada și în traducere. Aceste puține modificări și nesusimțele ce se manifestează prin ele sânt indreptate toate numai și numai spre restringerea autorității limbei ungu-resci.

Miron Romanul, arhiepiscop și metropolit: De parte dela mine asemenea intențiunii, eu o declar categoric, că sânt gata, și mi țin de datorință în cercul meu de activitate a face totul în interesul limbei maghiare. (Să trăiască!) însă pretind ca să se considereze din destul (kellő tekintettel legyenek) și limba de propunere nemaghiară.

Trefort Agoston, ministru de culte și instrucțiune: Se consideră destul.

Miron Romanul: Nu este us a se estrada un document în două limbi. Dacă cineva are lipsă și de traducerea testimoniuului său, aceasta o face și o legitimează prin respectivii. Nu pot pricepe, pentru ce să se estrada un document în două limbi.

Președintele: Modificările nefind spriginite, se primesce §. 22. fără modificări.

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte, cetesce §§. 23—27, cari se primesc fără observări.

Se cetesce §. 28.

Miron Romanul, arhiepiscop și metropolit: Punctul 2 din alinea primă se se modifice astfel: „De directori se pot institui numai profesori activi, sau foști profesori ordinari“. Spre motivare amintesc, că pot fi profesori pensionați, care pentru defecte corporale nu mai sânt apti de profesură, pot îngriji însă de afacerile directorale.

Cu privire la aceștia mă rog, să mi se primească propunerea.

Trefort Agoston, ministrul de culte și instrucțiune: Îndrănesc a afirma că directorul, care însuși nu este profesor, nu poate străbate în viața internă a scoalei, pentru aceea mă rog să se primească proiectul în textul original. De aici însă nu urmează că un profesor harnic, dacă e pensionat și încă poate servi, să nu poată fi denumit director.

Președintele: Nefind spriginită propunerea, se primesce §-ul fără modificări.

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte, cetesce §-ul 29.

Miron Romanul: Am o obiecțiune față cu cuvântul: „ceialalți“, căci el se referese la aceia, despre cari în alinea nu se face nici o amintire; dacă 1 vom înlocui însă cu cuvântul „dintr'altele“ atunci el se reduce numai la alternative, va se dică la aceea, dacă au servit cel puțin trei ani în scoalele reale, și dacă n'au servit, atunci au a depune esamenul în termen de doi ani. Modificarea mea sună: În șirul penultim din alinea a treia în locul cuvântului „ceialalți“ să se pună „dintr'altele“.

Trefort Agoston, ministru de culte și instrucțiune: Vă rog să nu primiți modificarea, căci bine e stilisat așa după cum este acest §. Scim noi ce însemnează acea expresie și pentru aceea nu trebuie primite modificări de prisos.

Președintele: Ne fiind spriginită propunerea, declar de primit fără modificări § 29.

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte, cetesce §. 30.

Samassa Jósef, arhiepiscop de Eper: Domnilor Magnați! La acest § am a face o mică modificare. În locul cuvintelor: „candidați de profesor cu diplomă pentru timpul 1—3 ani să se pună „candidați de profesor cu diplomă pentru timpul de trei ani.“

Mi voi motiva pe scurt modificarea. Problema și chemarea proiectului de lege este a asi-

gura toate condițiunile, cari se referese la promovarea învățământului și la succesul propunerii. Și proiectul după putință și îngrisesce de aceasta. Pretinde calificarea profesorilor și diploma despre calificare. Cât pentru calificare pentru el diploma este condiție indestulitoare.

Eu însă cred că această diplomă nu este unica condiție de valoare, ba adaug că ea nici nu este condiție. Căci, domnilor magnați, diploma testează varietatea cunoștințelor și estensiunea lor, nu testează însă și vocațiunea respectivilor. Știința nu condiționează ca un ce inevitabil, inima bună, firmitatea tactul, simțul practic, cari sânt însușirile esențiale a le unui profesor. Acest ram al calificățiunii mai cu greu se poate câștiga prin însușirea științelor abstracte, decât prin contactul cu elementele tinere și fricoase. Bunătatea inimii, moralitatea, tactul, preveniența, siguranța în judecată, nu se pot cunoaște la esamen, și nu se pot testa în diplomă.

Aceasta o au înțeles cei ce s'au ocupat cu organizarea învățământului mediu, și au căutat, în cât s'a putut ca dela oameni garanție. Au vădūt că diploma testează numai o parte a calificățiunii. Și ca să asigureze înalta problemă a învățământului pentru a cărei deslegare e chemat profesorul, au împreunat diploma cu trei ani de probă. Aceasta dă respectivilor ocaziune să vadă, dacă respectivul profesor pe lângă știință are și însușirile, fără de cari nu poate fi cineva profesor bun. Aceasta greutate provine și din punct de vedere moral cu privire la §-ul, în care se dice: „de profesori ordinari se primesc cei cu purtări morale nemaculate etc.“ E lucru natural, că bărbatul, care și ia sarcina de a cresce tinera generațiune, trebuie să documenteze blândețe și viață nepătată. Și dacă nu e greu a ști, ce pretindem aici, e greu a o ști documenta. Apoi în privința aceasta mai mult ne înșală testimoniul.

Mi recomand modificarea spre primire (Aprobări.) Notariul **Rudjászky Iosef Br.** cetesce propunerea lui **Samassa Jósef**: „În locul termenului 1—3 ani“ să se pună termen de 3 ani“.

Trefort Agoston ministru de culte și instrucțiune: Înțeleg și apreztez intențiunea propunerii Escelenței Sale domnului arhiepiscop, dar nu îndrănesc, să o recomand spre primire. Timpul petrecut de profesorul intermal, după cum s'a dis, este de probă, și lungimea lui atără dela calitatea profesorului. Pentru un individ nici trei ani nu ajung, pentru altul și unul este prea mult. Prescripțiunile din modificare sânt agravatoare și pentru cuvântul, că se aplică la indiviți de diferită etate. Dacă respectivul este june de 22—23 de ani, și poate țină esistența pendentă încă trei ani, dacă cineva se aplică însă în etate mai înaintată, pentru acela termenul de trei ani e prea mult. Să mai luăm apoi în vedere și aceea, că profesura în scoalele medii este o carieră onestă, dar nu prea splendidă încât privesce cele materiale. Cei cu pregătiri puține și mai slăbuți se vor consacra acestei carieri, dacă vom îngreuna însă stabilitatea, vom înstreina dela ea pre cei mai apti, căci dacă cineva și — au terminat studiele, și au depus esamenul, dacă este cu capacitate, află aplicare și airea, și nu-i place să se scie pendentă cariera pe trei ani de zile. Deși apreztez intențiunea, totuși vă rog să binevoiți a primi textul original (Aprobări.)

Cziraky Ianos, conte. Din parte-mi spriginesc propunerea Escelenței sale, și din acel punct de vedere, căci în un §. următoriu se asigurază profesorii ordinari și pentru viitoriu. Recunosc, că un an de probă pentru un profesor dela scoalele medii e prea puțin. Aceasta s'ar pute doară la scoalele elementare, unde este concurența mai mare. Fiind spriginită propunerea rog pre cei ce o spriginesc să binevoească a se ridica. (Se întemplă.)

Zichy Nándor conte. Cu privire la pensionare s'ar putea dice, că termenul de trei ani e prea lung, dacă timpul serviciului s'ar computa dela denumirea definitivă. (Mișcare. Strigare: Nu se poate vorbi, căci am decis.) Aceasta s'ar pute lua în considerare, căci statutul pentru pensionare încă nu e lucrat ci numai numai se indigitează la el. S'ar pute însă ușura lucrul, dacă s'ar dice că primul an de serviciu se va computa de basă la pensionare.

Din aceste motive spriginesc propunerea.

Trefort Agoston, ministru de culte și instrucțiune:

Ce e drept textul e primit, fac însă practica observare că nu este numai nesiguranța de suplent, ci și salariul e atât de neînsemnat, că respectivii nu pot trăi din el.

Președintele: Majoritatea nu spriginesc propunerea, rămâne textul.

Notariul **Zichy F. Lajos**, conte, cetesce §. 31, care se primesc fără observări.

Urmează §. 32.

Miron Romanul: Ar fi poate de dorit, ca toată gimnasiile să dispună de puteri didactice suficiente de oare ce însă în patrie există gimnasii cu fonduri mici, propun ca: „În scoalele medii afară de profesorii de religione, de învățătorii de caligrafie și gimnastică și de profesorii din obiectele neobligate, numărul profesorilor nu poate fi mai mic decât numărul claselor dela acel institut“.

Trefort Agoston, ministru de culte și instrucțiune: Și numărul prefipt este prea mic, și am fost cu considerație la finanțe, când am statorit aceasta. Dacă sânt profesori puțini, sânt prea îngreuiți, nu pot propune și învăța, căci profesorii sânt siliți să propună și să învețe. De oare ce numărul e redus la minimum, mă rog să primiți textul original. (Aprobări.)

Ne fiind propunerea spriginită rămâne textul.

(Va urma.)

Correspondențe particulare

ale „Telegrafului Roman“.

Abrud, 23 Maiu 1883. Adunarea generală a învățătorilor români conf. gr. or. din despărțământul Abrudului conform convocării publicate în acest prețuit diar Nr. 56 s'au ținut în zilele 21 și 22 Maiu st. v. în Abrud.

La 21 Maiu după serviciul divin, la care au participat învățătorii; la 11 ½ oare președintele despărțământului, părintele protopresbiter Ioan Gall deschide ședința primă cu o cuvântare acomodată, carea se primesc cu „să trăească.“ — Constatându-se prezența membrilor și aflându-se în majoritate se cetesce raportul comitetului, din care raport s'a vădūt că comitetul în aproape 5 luni au ținut 5 ședințe, în cari s'au dus în îndeplinire afacerile despărțământului conform indigitărilor primite din partea comitetului central.

Se constat mai departe din acel raport că materialul prescis acestui despărțământ de comitetul central anume: din Geografie și Istorie s'au dat spre lucrare la 12 învățători, cari au avut că până la S-tele Pasci operatele prelucrate se le astearnă în scris la presidiu, din cari operate numai, unul n'au intrat.

Materialul dat spre lucrare au fost din Geografie: — 1. geografia cu începătorii până inclusive la comitatul Albei de jos. 2. Descrierea comitatului Hunedoarei după care mod au a se descrie și celelalte comitate. 3. Transilvania anume: cum fi aducem pe copii la noțiunea „feară“.

Din Istoria: 1. Biografia unei persoane din comună. 2. Biografia regelui Ungariei, Ludovic cel mare. 3. Ca eveniment istoric „bătaia dela St. Imbru cu Turcii.“

Afară de operatele acestea inv. Gregoriu Sima sau insinuat cu o disertațiune și anume. „Pentru ce se propune Istoria și Geografia în scoalele populari.“

Tot din acel raport se vede, că numărul membrilor ordinari e 21, fundator unul, anume părintele Ioan Todescu, paroch în B-Cerbu, extraordinar părintele protopresbiter Ioan Gall și ajutător părintele Dionisiu Adamoviciu, paroch în Abrud.

Acest raport se predă unei comisiuni de 3 spre opinare.

Din raportul cassarului se vede că până în present n'au primit dela nimeni nici o tacsă.

Se alege o comisiune pentru înscrierea membrilor. Cu acestea fiind timpul înaintat la 1 ½ oare se ridică prima ședință și se anunță a II pe după ameași la 3 oare.

În ședința a II, carea se începe la 3 oare, — după verificarea procesului verbal al I ședințe, învățătorii Alesandru Sava, căruia i s'a dat spre lucrare geografia cu începătorii până inclusive la comitat, își ține prelegerea, care au fost ascultată cu atențiune, după care prelegere, fiind oarele 6 ¼ se ridică ședința și se anunță a III-a ședința carea să începe la 7 ½ După verificarea procesului verbal al ședinței premergătoare învățătorii Aron Ci o r a n și Vasile Cor p a d e preleg despre comitatul Hunedoarei; ear Solomon C o r o i u despre Transilvania, după cari prelegeri la 9 ½ oare învățătorii în corpore iau parte la serviciul divin.

În ședința a IV, carea s'a început la 3 oare după ameași se verifică procesul verbal al ședinței a III după care urmează raportul comisiunii esmise pentru censurarea raportului comitetului, carea comisiune prin raportorul său Ioan Lupu raportează că acel raport e întru toate conform actelor, ear raportul comisiunei însărcinate cu încasarea tacselor și înscrierea de noi membrii raportează prin raportorul său Solomon Coroiu că dela membri ordinari au încurs 12 fl. ear dela părintele ppresbiter

